

INTERNATIONAL JOURNAL
OF LAW, GOVERNMENT
AND COMMUNICATION
(IJLGC)

www.gaexcellence.com/ijlgc

CABARAN PELAKSANAAN FAWiHA DI MAHKAMAH SYARIAH PAHANG, MALAYSIA

CHALLENGES IN IMPLEMENTING FAWiHA AT THE PAHANG SYARIAH COURT, MALAYSIA

Zul-kifli Hussin^{1*}, Fatihah Nasarudin², Nor Lailatul Akmal Che Soh³, Shazalmi Saad⁴

¹Jabatan Syariah, Fakulti Pengajian Islam dan Sains Sosial, Universiti Sultan Azlan Shah (USAS), Malaysia

 zul-kifli@usas.edu.my

 <https://orcid.org/0000-0003-1449-1149>

²Jabatan Syariah, Fakulti Pengajian Islam dan Sains Sosial, Universiti Sultan Azlan Shah (USAS), Malaysia

 aahnasa45@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0003-4453-7742>

³Pusat Bahasa dan Pengajian Asasi (PBPA), Universiti Sultan Azlan Shah (USAS), Malaysia

 norlailatulakmal.cs@usas.edu.my

 <https://orcid.org/0009-0000-5512-3508>

⁴Universiti Muhammadiyah Malaysia (UMAM), Malaysia

 p3250072@student.umam.edu.my

 <https://orcid.org/0009-0009-8416-6174>

*Corresponding Author

Article Info:

Article history:

Received date: 15.07.2026

Revised date: 27.07.2026

Accepted date: 13.08.2026

Published date: 20.09.2026

Abstrak:

Kaedah FAWiHA (Faraid dan permohonan Wali Hakim) telah diperkenalkan oleh pasukan Kumpulan Inovatif dan Kreatif Jabatan Kehakiman Syariah Pahang merupakan suatu kaedah penyelesaian kes dengan kadar segera dan tidak melibatkan perbicaraan yang panjang sehingga memendekkan masa daripada 21 hari kepada satu hingga tujuh hari sahaja. Namun, dalam pelaksanaannya, terdapat cabaran-cabaran yang dihadapi oleh pelaksana FAWiHA di Mahkamah Syariah Pahang. Oleh itu, kajian ini bertujuan untuk menganalisis cabaran utama yang dihadapi oleh pelaksana kaedah FAWiHA di Mahkamah Syariah Negeri Pahang. Kajian ini menggunakan reka bentuk kualitatif dan data yang terlibat adalah gabungan kaedah analisis dokumen dan temu bual separa berstruktur bersama tiga orang ahli Kumpulan Inovatif dan Kreatif Jabatan Kehakiman Syariah

To cite this document:

Hussin, Z., Nasarudin, F., Soh, N. L. A. C., Saad, S. (2026). Cabaran Pelaksanaan FAWiHA Di Mahkamah Syariah Pahang, Malaysia. *International Journal of Law, Government and Communication*, 11(45), 357-371.

DOI:10.35631/IJLGC.1145023

Pahang. Data yang diperoleh dianalisis menggunakan kaedah analisis tematik. Hasil dapatan menunjukkan wujud tiga cabaran utama yang dihadapi iaitu cabaran dokumentasi dan konsistensi prosedur, cabaran pengurusan dan budaya organisasi, serta cabaran kesedaran dan pemerkasaan FAWiHA.

Kata Kunci:

FAWiHA, Fast Track, Mahkamah Syariah, Theory Of Constraints, Wali Hakim

Abstract:

The FAWiHA method (Faraid and application of the Guardian) was introduced by the Pahang Syariah Judicial Department's Innovative and Creative Group team as a method of resolving cases with an immediate pace and does not involve a long trial so that the time is shortened from 21 days to one to seven days only. However, in its implementation, there are challenges faced by the implementers of FAWiHA in the Pahang Syariah Court. This study aims to analyse the main challenges faced by the implementers of the FAWiHA method in the Pahang State Syariah Court. This study used a qualitative design and the data involved was a combination of document analysis methods and semi-structured interviews with three members of the Pahang Syariah Judicial Department's Innovative and Creative Group. The findings show that there are three main challenges faced, namely the challenges of documentation and consistency of procedures, the challenges of management and organizational culture, as well as the challenges of awareness and empowerment of FAWiHA.

© The authors (2026). This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY NC) (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), which permits non-commercial re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited. For commercial re-use, please contact ijlgc@gaexcellence.com

Keyword:

FAWiHA, Fast Track, Guardian Judges, Syariah Court, Theory Of Constraints

Pengenalan

Fast track merupakan suatu inovasi yang telah diperkenalkan dalam kaedah Mahkamah Syariah di Selangor bagi mempercepatkan kes perceraian di bawah Seksyen 47 Enakmen Undang-Undang Keluarga Islam Negeri Selangor 2003 (EUKIS). Kaedah ini lebih dikenali sebagai perceraian secara talaq dengan persetujuan bersama di mana perbicaraan dilakukan dengan segera (Norizan, 2022). Pada penghujung tahun 2014, Projek Kerja Fast Track telah diperkenalkan oleh JAKESS sebagai langkah pembaharuan inovatif dalam pentadbiran Mahkamah Rendah Syariah di seluruh Selangor (Che Maryam & Nursalsabila, 2022a).

Inisiatif ini memendekkan prosedur manual sedia ada tanpa melanggar undang-undang Syariah, berpandukan Enakmen Prosedur Mahkamah Syariah (Khairul Azran, 2025). Matlamat utama transformasi ini adalah untuk mempercepatkan penyelesaian kes selaras dengan hasrat Sultan Selangor (Che Maryam & Nursalsabila, 2022b). Sebelum inovasi ini, pasangan terpaksa menunggu sehingga 90 hari dari tarikh pemfailan untuk lafaz talak (Nur Zulfah & Nurul Husna, 2019). Kewujudan kaunter khas fast track ini juga adalah untuk menangani aduan pelanggan mengenai kelewatan proses mahkamah (Majlis Agama Islam Selangor, 2025).

Kejayaan di Selangor telah mendorong Jabatan Kehakiman Syariah Pahang (JKSP) untuk menghasilkan inovasi FAWiHA (Faraid & Wali Hakim). Kaedah ini bertujuan mempercepatkan permohonan Sijil Faraid di bawah Seksyen 51 dan permohonan Wali Hakim di bawah Seksyen 18 (1)(c) Enakmen Pentadbiran Undang-Undang Islam Pahang 1991. FAWiHA memendekkan tempoh penyelesaian daripada lebih 30 hari kepada hanya satu hingga tujuh hari sahaja. Pelaksanaannya melibatkan Mahkamah Tinggi dan Rendah Syariah di seluruh Pahang (Jabatan Kehakiman Syariah Pahang, 2025b). Syarat utama FAWiHA adalah dokumen mestilah lengkap dan hanya melibatkan waris asas bagi kes faraid. Walaupun mendapat sambutan positif, kajian ini penting untuk mengenal pasti cabaran sebenar yang dihadapi dalam pelaksanaannya.

Sorotan Literatur

Keberkesanan Sistem Fast Track

Kajian terdahulu menekankan bahawa fast track sangat efektif dalam meningkatkan penyampaian perkhidmatan. Kamalia Khairudin (2019) menyatakan prosedur ringkas ini mengurangkan beban tugas pegawai mahkamah. Nur Zulfah dan Nurul Husna (2019) mendapati sistem ini berjaya menurunkan statistik kes menunggu dengan tahap kepuasan pelanggan mencapai 95%. Norizan (2022) pula menyoroti penjimatan masa dan kos perjalanan yang signifikan bagi pihak yang terlibat.

Risiko dan Cabaran Tadbir Urus

Walaupun efisien, wujud kritikan bahawa sistem ini mungkin mendorong perceraian tanpa runding cara (Nur Zulfah & Nurul Husna, 2019). Che Maryam dan Nursalsabila (2022b) mengenal pasti cabaran tadbir urus seperti persepsi negatif awal, ketidakpatuhan pelanggan terhadap syarat, dan keperluan memperkasakan mekanisme pentadbiran. Keberkesanan sistem bergantung kepada keupayaan institusi mengekalkan pematuhan dan memperkukuh pengurusan (Che Maryam & Nursalsabila, 2022b).

Theory of Constraints (TOC)

TOC digunakan untuk mengenal pasti "keseakan" (bottleneck) yang menghalang organisasi mencapai prestasi optimum (Mahesh C. Gupta & Lynn H. Boyd, 2008). TOC menggariskan lima langkah: mengenal pasti kekangan, memanfaatkan kekangan, menyelaraskan sistem, meningkatkan kapasiti, dan mengulangi proses (Şimşit et al., 2014). Kerangka ini diaplikasikan untuk memahami cabaran FAWiHA yang melibatkan masa dan kompleksiti pentadbiran.

Metodologi

Kajian ini menggunakan reka bentuk kualitatif dengan pendekatan normatif-sosio-legal. Pendekatan normatif meneliti undang-undang berkaitan faraid dan wali hakim, manakala pendekatan sosio-legal menyingkap realiti pelaksanaan melalui pandangan informan (Reza Banakar & Max Travers, 2005). Data primer diperoleh melalui Arahan Ketua Hakim Syarie Pahang dan akta berkaitan. Selain itu, temu bual separa berstruktur dilakukan melibatkan tiga ahli KIK JKSP: Muhammad Syazwan Karim (IN1), Nurul Nashrah Abdul Halim (IN2) dan Ahmad Syahrizan Dali (IN3) pada 28 November 2024. Data sekunder pula merujuk artikel-artikel jurnal berkaitan. Analisis data dilakukan secara tematik Braun dan Clarke (2006) untuk membina tema cabaran.

Dapatan

Dapatan kajian menunjukkan bahawa pelaksanaan FAWiHA berdepan dua bentuk cabaran, iaitu pra dan pasca pelaksanaan. Cabaran pra-FAWiHA merujuk kepada isu penubuhan kumpulan projek, manakala cabaran pasca-FAWiHA melibatkan lima aspek utama, iaitu dokumentasi dan kelengkapan fail, konsistensi pelaksanaan antara Mahkamah Syariah daerah, kesedaran serta promosi berterusan, pengurusan dan pentadbiran yang tidak sistematik serta keperluan pemeraksanaan FAWiHA. Walau bagaimanapun, selaras dengan objektif kajian, perbincangan ini memberi tumpuan khusus kepada cabaran pasca-FAWiHA.

Penubuhan Kumpulan Projek

Penubuhan kumpulan projek FAWiHA pada peringkat awal berdepan cabaran besar khususnya dalam usaha mendapatkan ahli yang benar-benar kompeten bagi membantu perkongsian maklumat dan pengetahuan oleh para pakar berkenaan dalam melaksanakan sebuah projek (Yazid & Mat, 2018). Kesukaran mencari tenaga mahir yang mempunyai kepakaran khusus serta komitmen penuh telah menjejaskan kelancaran pelaksanaan awal projek ini.

“Untuk mencari orang yang betul-betul tepat atau master tentang statistik, tentang pendaftaran, perintah dan yang terlibat secara terus bukan senang. Bukan semua orang boleh click dengan projek FAWiHA ni.” (IN1(1)I-28/11(115-118))

“Pendapat dan pandangan orang kan berbeza-beza. Ada orang lama, ada orang baru dan mereka ni datang daripada sektor yang berbeza, ada dari LS, dari pentadbiran dan sebagainya. Susah nak dapat yang sependapat” (IN1(1)I-28/11(133-135).)

“Dalam group KIK ni, dia bukan satu sektor je, banyak sektor yang bercampur sebab kita kena pilih orang yang betul-betul mahir dalam sektor masing-masing. Kita nak hasilkan sesuatu yang wow yang boleh digunapakai dalam mahkamah kita, so kita kena minta pandangan semua orang tentang projek FAWiHA ni walaupun tak sepakat (IN2(1)I-28/11(140-141).)

“Susah kita nak cari orang yang mahir dalam suatu bidang tertentu. Kadang ada yang tak boleh bagi komitmen dalam projek ni. Benda tu susah untuk kumpulkan orang-orang yang boleh laksanakan projek ini.” (IN3(1)I-28/11(119-121))

Secara keseluruhannya, pandangan IN1, IN2 dan IN3 menunjukkan bahawa terdapat kesukaran mendapatkan ahli projek yang benar-benar kompeten dan sesuai, sekali gus menjadi antara faktor kelewatan pada peringkat awal pelaksanaan FAWiHA. Hal ini akan membantu meningkatkan produktiviti dengan cara memanfaatkan perkongsian maklumat dan pengetahuan oleh para pakar berkenaan dalam melaksanakan sebuah projek.

Cabaran Dokumentasi dan Kelengkapan Fail

Pelaksanaan FAWiHA turut berdepan dengan cabaran berkaitan kelengkapan dokumen permohonan. Bagi memastikan kes dapat diselesaikan dalam tempoh 1–7 hari, semua dokumen sokongan seperti affidavit, ekshibit, salinan kad pengenalan, surat kematian atau borang perkahwinan perlu lengkap semasa difailkan. Namun, realitinya masih terdapat pemohon yang mengemukakan dokumen tidak lengkap, menyebabkan fail terpaksa dikembalikan untuk pembetulan. Hal ini melambatkan proses dan boleh menjejaskan keberkesanan matlamat FAWiHA untuk menyelesaikan kes dengan segera.

“Kadang-kadang borang permohonan tak lengkap, affidavit atau ekshibit ada yang tertinggal. Bila jadi macam tu, kita terpaksa pulangkan balik pada pemohon. Jadi lambatlah proses nak siapkan perintah.” (IN1(1)I-28/11(145-147))

Kekurangan dokumen lengkap menjadi faktor kelewatan yang mengganggu matlamat FAWiHA untuk mempercepatkan penyelesaian kes.

Cabaran Konsistensi Pelaksanaan Antara Mahkamah Syariah Daerah

FAWiHA tidak dilaksanakan secara seragam di semua Mahkamah Syariah Daerah di Pahang. Sebahagian mahkamah telah berjaya mengaplikasikan sistem One Stop Centre (OSC) untuk mempercepatkan urusan, namun ada juga mahkamah yang masih kekurangan kakitangan dan lebih selesa mengekalkan cara lama. Perbezaan tahap kesediaan dan penerimaan dalaman ini menyebabkan wujud jurang konsistensi pelaksanaan FAWiHA antara daerah.

“Mereka boleh pilih nak ikut ke tidak benda inovasi ini. Kalau tak nak ikut, mereka ada alasan masing-masing. Ada yang kata staf kurang, jadi lebih senang guna cara lama.” (IN3(1)I-28/11(271-273))

Ketidakseragaman pelaksanaan FAWiHA antara daerah menyebabkan pencapaian dan keberkesanannya berbeza-beza.

Cabaran Kesedaran dan Promosi Berterusan

Pada peringkat awal, FAWiHA mendapat sambutan kerana giat dipromosikan melalui laman sesawang jabatan, media sosial dan edaran risalah. Namun, promosi yang berkurangan dari semasa ke semasa menjejaskan tahap kesedaran masyarakat dan juga kakitangan. Bahkan terdapat situasi pegawai di kaunter terlupa menawarkan opsyen FAWiHA kepada pemohon, menyebabkan proses kembali menggunakan tempoh 21 hari. Kekurangan kesinambungan dalam promosi dan penghayatan dalaman ini menjadi cabaran kepada kelestarian FAWiHA.

“Kita perlukan lagi untuk iklankan FAWiHA sebab iklan-iklan dah makin kurang. Kadang staf di kaunter pun terlupa nak laksanakan kaedah ini.” (IN2(1)I-28/11(220-222))

Promosi yang tidak konsisten menyebabkan tahap kesedaran pengguna dan kakitangan terhadap FAWiHA semakin berkurangan, menjejaskan keberkesannya dalam jangka panjang.

Pengurusan dan Pentadbiran Tidak Sistematik

Cabaran pelaksanaan FAWiHA turut berkait rapat dengan aspek pengurusan dan pentadbiran di Mahkamah Syariah. Walaupun FAWiHA diperkenalkan sebagai kaedah inovatif untuk mempercepatkan proses, masih terdapat isu dalaman seperti kecenderungan kakitangan berada dalam zon selesa, keengganan menerima prosedur baharu, serta amalan kerja yang tidak seragam. Situasi ini menyebabkan berlaku ketidakselarasan dalam pelaksanaan, termasuk keputusan hakim yang berbeza dalam menguruskan kes.

“Mereka ni kadang tak nak maksimumkan kerja masing-masing sebab dah biasa dengan minimumkan tenaga kerja mereka. Masing-masing sudah berada di zon selesa, staf yang ada pun ada dari kalangan orang lama dan baru. Masing-masing ada bercanggah pendapat masing-masing.” (IN1(1)I-28/11(260-23))

“Mereka ini susah untuk menerima pembaharuan, susah nak menerima benda yang luar daripada asas, prosedur baru dan keluar dari zon selesa. Ada berlaku kejadian di mana hakim menerima kes client. Hakim akan tanya bila pihak-pihak nak berkahwin dan apabila pihak-pihak menjawab lambat lagi dan sebagainya, hakim sendiri akan tangguh kes tersebut kepada tarikh yang lain. Jadi benda ni tak selaras dan sistematik dalam mahkamah.” (IN2(1)I-28/11(251-254))

Kekangan pentadbiran dan ketiadaan sistem standard menyebabkan proses tertangguh.

Keperluan Pemerkasaan FAWiHA

Selain daripada isu pentadbiran dan struktur dalaman, cabaran lain yang dihadapi ialah memastikan FAWiHA terus diperkasakan dari segi promosi dan penghayatan dalaman. Walaupun pelbagai usaha promosi telah dijalankan pada peringkat awal, tahap kesedaran masyarakat dan kakitangan semakin berkurangan apabila promosi tidak diteruskan secara konsisten. Bahkan terdapat situasi di mana kakitangan kaunter terlupa untuk menawarkan opsyen FAWiHA, menyebabkan kes kembali melalui prosedur lama.

“Kita setakat ni dah iklankan melalui laman web jabatan dan facebook JKSP. Kita juga dah edarkan pamflet kita ke daerah-daerah Pahang. Kita letakkan pamflet kita di kaunter setiap daerah supaya orang ramai dapat melihat dan tahu produk kita, tahu tentang kaedah fast-track yang kita lakukan.” (IN1(1)I-28/11(211-214))

“Kita perlukan lagi untuk iklankan kaedah FAWiHA ini sebab kita dah nampak iklan-iklan tentang kaedah ini dah slow daripada waktu awal dulu kita perkenalkan. Kita tak nak kaedah ini nampak suam dalam institusi kita.” (IN1(1)I-28/11(205-207))

“Kadang-kadang staff kita di OSC pun lupa untuk laksanakan kaedah ini apabila orang awam datang untuk filingkan kes yang boleh gunakan kaedah ini untuk diselesaikan.” (IN2(1)I-28/11(220-222))

“Agak sukar untuk kita perkenalkan produk kita jika orang yang menjaga kaunter pendaftaran pun kadang lupa untuk gunakan kaedah ini dan mereka akan menetapkan tarikh untuk sebutan kes adalah 21 hari. Jadi mengambil masa yang lama untuk pihak-pihak selesaikan kes wali hakim dan faraid.” (IN3(1)I-28/11(227-230))

Pemeriksaan FAWiHA memerlukan kesinambungan promosi, latihan berterusan dan penghayatan dalaman oleh kakitangan agar kaedah ini benar-benar memberi impak serta tidak kembali kepada kelemahan sistem lama.

Perbincangan

Dapatan kajian menunjukkan bahawa pelaksanaan FAWiHA berdepan dua bentuk cabaran, iaitu pra dan pasca pelaksanaan. Cabaran pra-FAWiHA merujuk kepada isu penubuhan kumpulan projek, manakala cabaran pasca-FAWiHA melibatkan lima aspek utama, iaitu dokumentasi dan kelengkapan fail, konsistensi pelaksanaan antara Mahkamah Syariah daerah, kesedaran serta promosi berterusan, pengurusan dan pentadbiran yang tidak sistematik, serta keperluan pemeriksaan FAWiHA. Walau bagaimanapun, selaras dengan objektif kajian, perbincangan ini memberi tumpuan khusus kepada cabaran pasca-FAWiHA.

Perbincangan ini turut menggunakan kerangka Theory of Constraints (TOC) sebagai asas analisis. TOC yang diperkenalkan oleh Goldratt dan Cox menegaskan bahawa prestasi organisasi dipengaruhi oleh kekangan (constraints) yang menjadi penghalang utama kepada keberkesanan sistem (Mahesh C. Gupta & Lynn H. Boyd, 2008). TOC berpandangan bahawa setiap sistem mempunyai sekurang-kurangnya satu kesesakan (bottleneck) yang boleh ditakrifkan sebagai sebarang situasi yang menghalang sistem daripada mencapai tahap prestasi optimum (Şimşit et al., 2014). TOC menggariskan lima langkah fokus, iaitu identify the system's constraint (mengetahui pasti kekangan), decide how to exploit the system's constraint (menentukan cara memanfaatkan kekangan tersebut), subordinate the rest of the system to the decisions made above (menyelaraskan keseluruhan sistem lain kepada keputusan yang dibuat di atas), elevate the constraint (meningkatkan kapasiti dan keupayaan kekangan) dan go back to step 1 (ulangi semula langkah pertama) (Mahesh C. Gupta & Lynn H. Boyd, 2008). Oleh kerana pelaksanaan FAWiHA melibatkan isu masa, kos dan kompleksiti pentadbiran, kerangka TOC ini sesuai diaplikasikan untuk memahami cabaran serta mencari strategi penyelesaiannya. Berdasarkan analisis, lima cabaran pasca-FAWiHA dapat disintesiskan kepada tiga tema utama iaitu cabaran dokumentasi dan konsistensi prosedur, cabaran pengurusan dan budaya organisasi serta cabaran kesedaran dan pemeriksaan FAWiHA.

Cabaran Dokumentasi dan Konsistensi Prosedur

Salah satu cabaran utama dalam pelaksanaan FAWiHA ialah isu dokumentasi dan kelengkapan fail. Dapatan lapangan menunjukkan bahawa permohonan sering kali tidak disertakan dengan dokumen lengkap seperti affidavit, ekshibit, salinan kad pengenalan waris, serta surat mati. Kekurangan dokumen penting ini memaksa pihak mahkamah memulangkan semula fail kepada pemohon untuk dilengkapi, sekali gus melambatkan keseluruhan proses. Keadaan ini

menunjukkan bahawa faktor luaran, khususnya kegagalan pemohon mematuhi keperluan dokumentasi, memberi kesan langsung terhadap keberkesanan FAWiHA.

Namun, isu dokumentasi bukan sekadar berpunca daripada pihak luar. Literatur menunjukkan ia juga berkait dengan cabaran dalaman pentadbiran kehakiman. Wan Satirah Wan Mohd Saman dan Abrar Haider (2012) menegaskan bahawa pengurusan rekod merupakan faktor kejayaan utama dalam sistem kehakiman. Tanpa pengurusan rekod yang sistematik, cekap dan teratur, mahkamah berisiko berdepan dengan kelewatan, penangguhan kes, serta keputusan yang tidak konsisten. Mereka turut mendapati bahawa beban rekod yang besar dan kekurangan tenaga kerja dalam sistem mahkamah awam Malaysia menjadikan pengurusan fail lebih mencabar, malah ketiadaan dasar pengurusan rekod yang mantap turut melemahkan keberkesanan pentadbiran.

Selain itu, Nor Ashikin Mohamed Yusof et al. (2022) menekankan bahawa kelemahan dalam pengurusan maklumat dan dokumentasi adalah antara penghalang utama kepada keberkesanan inovasi sektor awam. Walaupun penekanan kajian mereka lebih tertumpu pada faktor dalaman seperti rekod tidak seragam dan aliran maklumat yang lemah, dapatan tersebut tetap relevan dengan FAWiHA. Ia menunjukkan bahawa tanpa sistem sokongan dokumentasi yang kukuh, inovasi pentadbiran sukar mencapai keberkesanan walaupun mendapat sambutan di peringkat dasar. Seiring dengan itu, Norasyikin Shaikh Ibrahim dan Ahmad Fadzli (2020) mengaitkan cabaran ini dengan konsep Innovative Work Behaviour (IWB). IWB merujuk kepada tingkah laku pekerja dalam mencetus, memperjuangkan dan melaksanakan idea baharu di tempat kerja. Ia dianggap kitaran inovasi di peringkat organisasi. IWB terdiri daripada penjanaan idea (idea generation), pemerikasaan idea (idea championing) dan pelaksanaan idea (idea implementation) yang hanya dapat dikekalkan apabila prosedur dan sistem organisasi benar-benar menyokong pelaksanaannya.

Dalam konteks FAWiHA, meskipun inovasi ini telah melalui fasa penjanaan idea dan pemerikasaan idea, cabaran dokumentasi dan konsistensi prosedur menunjukkan bahawa tahap pelaksanaan idea masih belum didukung dengan sistem sokongan yang mantap.

Perspektif antarabangsa turut menguatkan hujah ini. Court Records Assessment Manual oleh World Bank (2016) menegaskan bahawa pengurusan rekod mahkamah adalah asas kepada kecekapan sistem kehakiman, dan dokumen serta bukti mesti direkod secara teliti agar setiap langkah prosedural jelas kepada semua pihak. Manual tersebut juga memberi amaran bahawa rekod kes yang tidak lengkap serta ketiadaan mekanisme pengesanan fail “pending” akan meningkatkan risiko kelewatan dan menimbulkan ketidakpastian dalam proses kehakiman. Prinsip ini amat signifikan untuk FAWiHA, kerana kelengkapan dokumen pemohon terbukti menjadi faktor utama sama ada inovasi ini dapat mencapai matlamat mempercepatkan penyelesaian kes atau sebaliknya.

Justeru, dapat dirumuskan bahawa cabaran dokumentasi FAWiHA bersifat dwi faktor iaitu luaran (pemohon yang gagal melengkapkan dokumen) dan dalaman (kelemahan sistem pengurusan rekod mahkamah). Oleh itu, strategi penambahbaikan perlu bersifat menyeluruh termasuk memperkukuh kesedaran awam melalui senarai semak dokumen yang lebih jelas serta memperkuat pengurusan rekod kehakiman dengan dasar yang lebih teratur dan penggunaan sistem digital bagi menyokong kelestarian FAWiHA.

Cabaran Pengurusan dan Budaya Organisasi

Cabaran kedua melibatkan kelemahan penyelarasan pentadbiran serta budaya organisasi yang masih terikat dengan amalan lama. Dapatan lapangan menunjukkan terdapat kecenderungan sebahagian pegawai untuk mengekalkan status quo, memilih prosedur tradisional, dan kurang memberi komitmen kepada FAWiHA walaupun inovasi ini direka untuk mempercepatkan urusan. Sikap sebegini menyebabkan FAWiHA tidak dapat dilaksanakan secara konsisten di semua mahkamah.

Rafferty et al. (2013) menegaskan bahawa tahap kesediaan merupakan penentu utama kejayaan perubahan dalam organisasi. Ali dan Buang (2016) pula mendapati bahawa iklim inovasi meliputi keselamatan partisipatif, budaya kecemerlangan dan sokongan terhadap inovasi menjadi prasyarat kejayaan inovasi sektor awam. Apabila iklim ini lemah, pegawai lebih cenderung berpegang pada status quo.

Berdasarkan TOC, pengekal status quo ini boleh dilihat sebagai policy constraint, iaitu kekangan dasar dan sikap dalaman yang menghalang keberkesanan sistem. Penyelesaiannya memerlukan kepimpinan partisipatif yang dapat menggerakkan penerimaan inovasi di semua peringkat. Dapatan ini dapat diperkuatkan dengan kerangka IWB yang menekankan bahawa inovasi hanya dapat direalisasikan apabila fasa penjana idea berlaku, iaitu usaha memperjuangkan idea dan mendapatkan sokongan dalaman (Norasyikin Shaikh Ibrahim & Ahmad Fadzli, 2020). Dalam konteks FAWiHA, kelemahan budaya organisasi yang masih terikat dengan prosedur tradisional menunjukkan bahawa fasa pemeraksanaan idea belum dimantapkan sepenuhnya. Justeru, tanpa pegawai yang berperanan sebagai 'champion' inovasi, FAWiHA sukar dilaksanakan secara konsisten di semua mahkamah Syariah di Pahang yang terlibat.

Hal ini selaras dengan dapatan Ali dan Buang (2016) bahawa kepimpinan partisipatif mempunyai hubungan signifikan dengan inovasi, khususnya melalui kaedah berunding, pendelegasian tugas dan pengagihan kerja yang mencabar.

Cabaran Kesedaran dan Pemeraksanaan FAWiHA

Cabaran terakhir ialah berkaitan tahap kesedaran masyarakat serta keperluan pemeraksanaan berterusan. Walaupun FAWiHA telah diperkenalkan, promosi yang dijalankan semakin berkurangan sehingga menyebabkan masyarakat kurang mengetahui dan memanfaatkan inovasi ini. Hal ini menghalang potensi penuh FAWiHA daripada dicapai. Nor Ashikin Mohamed Yusof et al. (2022) menegaskan bahawa budaya sektor awam yang cenderung mengelakkan risiko dan enggan membuat keputusan tidak popular sering melemahkan inovasi. Justeru, tanpa usaha pemeraksanaan yang berterusan, FAWiHA dilihat hanya sebagai projek sementara dan bukannya dasar pentadbiran tetap.

Dari perspektif TOC, isu kesedaran ini boleh dikategorikan sebagai market constraint, iaitu kekangan yang berpunca daripada penerimaan pengguna. Apabila promosi tidak konsisten, penggunaan FAWiHA turut berkurangan. Penyelesaiannya memerlukan strategi pemeraksanaan yang jelas, termasuk kempen kesedaran berterusan, latihan pengguna serta pengukuhan dasar pentadbiran agar FAWiHA dilihat sebagai sebahagian daripada sistem kehakiman yang mapan. Usaha promosi pernah dijalankan oleh JKSP, termasuk iklan digital di laman sesawang dan media sosial serta pengedaran risalah ke mahkamah daerah (Muhammad Syazwan Karim,

personal communication, November 28, 2024). Dalam konteks pelaksanaan FAWiHA, aspek promosi dan komunikasi kepada masyarakat merupakan faktor penting yang menentukan keberkesanan inovasi ini. Hal ini sejajar dengan dapatan Noorhasimah Kassim et al. (2022) bahawa pengiklanan digital menjadi medium utama untuk menembusi pasaran luas, namun berdepan cabaran dalam menghasilkan kandungan yang benar-benar menarik minat pengguna. Usaha lain termasuk penganjuran seminar bersama hakim dan pendaftar serta penyertaan pameran melalui reruai JKSP (Nurul Nashrah Abdul Halim, personal communication, November 28, 2024).

Walau bagaimanapun, dapatan lapangan mendapati semua inisiatif ini hanya giat pada awal pelaksanaan dan semakin berkurangan dari semasa ke semasa. Beberapa informan turut meluahkan kebimbangan tentang kurangnya kesinambungan promosi, kekangan masa serta perlunya kerja sama lebih giat daripada pihak jabatan bagi memastikan masyarakat benar-benar memahami serta menggunakan FAWiHA.

Rumusan Perbincangan

Secara keseluruhan, JKSP telah memperkenalkan kaedah FAWiHA dan dapatan faedah FAWiHA dapat ditafsir dengan lebih jelas melalui kerangka Theory of Constraints (TOC). Jadual 1 di bawah merumuskan bagaimana cabaran dan keberkesanan FAWiHA dapat dipadankan dengan lima langkah fokus TOC serta tiga pengukuran utama yang menjadi indikator keberkesanan sistem, iaitu cabaran dokumentasi dan konsistensi prosedur (CDKP), cabaran pengurusan dan budaya organisasi (CPBO) serta cabaran kesedaran dan pemerkasaan FAWiHA (CKPF) dan dalil yang menjadi asas pengukuhan.

Jadual 1: Rumusan Aplikasi TOC kepada FAWiHA

Langkah TOC	Aplikasi kepada FAWiHA	Cabaran Utama	Dalil Pengukuhan
Mengenal pasti kekangan	Isu dokumentasi dan ketidakselarasan prosedur	CDKP dan CPBO	Q.S. al-Ra'd (13:11)
Memanfaatkan kekangan	Optimumkan sumber, seragamkan borang serta percepatkan semakan dan pengesahan	CDKP dan CPBO	H.R. al-Bukhari dan Muslim
Menyelaraskan seluruh sistem	Selaraskan pentadbiran JKSP	CDKP dan CPBO	Q.S. al-Ma'idah (5:2)
Meningkatkan kapasiti dan keupayaan kekangan	Latih pegawai, bentuk budaya kerja baharu dan laksanakan kempen kesedaran	CDKP dan CKPF	H.R. Muslim, no. 2699
Ulang langkah pertama	Belum berlaku sepenuhnya	CDKP, CPBO dan CKPF	Q.S. Hud (11:112)

Sumber: Hasil olahan perbincangan

Berdasarkan perbincangan, inovasi yang telah dirancang dilihat memenuhi prinsip Islam yang merangkumi perubahan perlu bermula daripada diri/sistem. (Surah al-Ra'd (13:11), "sesiapa yang melepaskan kesusahan seorang mukmin, Allah akan lepaskan kesusahannya di akhirat" (H.R. Muslim, no. 2699), "amalan paling Allah cintai ialah yang berterusan walaupun sedikit" no. 6465) dan juga hadis Muslim (no. 1780) (H.R. Al-Bukhari: 6465) & Muslim: (1780), tolong menolong dalam kebaikan dan takwa dan Surah al-Ma'idah (5:2), tolong-menolong dalam kebaikan dan takwa serta perintah istiqamah (Q.S. Hud (11:112) yang amat dituntut oleh Islam. Dalil-dalil ini membawa makna bahawa inovasi FAWiHA ini bukan sahaja bernilai pentadbiran, tetapi juga satu jaminan ganjaran ukhrawi.

Sejujurnya, langkah kelima TOC (ulang langkah) masih belum berlaku sepenuhnya dalam konteks FAWiHA. Walau bagaimanapun, cadangan pemerkasaan melalui latihan, penggunaan teknologi dan dasar yang lebih jelas menunjukkan bahawa kitaran penambahbaikan berterusan berpotensi untuk dilaksanakan pada masa hadapan. Hal ini memperlihatkan bahawa FAWiHA bukan sahaja berfungsi mengatasi kekangan sedia ada, tetapi juga membuka ruang bagi usaha penambahbaikan sistem kehakiman syariah yang lebih mapan pada masa hadapan.

Kesimpulan

FAWiHA berjaya memudahkan urusan masyarakat dan menjimatkan masa, namun kelestariannya bergantung kepada penyelesaian isu dokumentasi, budaya kerja, dan konsistensi promosi. Kajian mencadangkan langkah proaktif seperti penggunaan teknologi untuk pembayaran dan pengambilan perintah secara dalam talian bagi melancarkan urusan. Secara tuntasnya, FAWiHA bukan sahaja inovasi pentadbiran, tetapi juga manifestasi prinsip Islam untuk saling membantu dalam kebaikan.

Penghargaan:	Penulis merakamkan setinggi-tinggi penghargaan kepada Jabatan Kehakiman Syariah Negeri Pahang atas sokongan dan kemudahan yang diberikan sepanjang kajian ini dijalankan.
Penyataan Pembiayaan:	Kajian ini tidak menerima sebarang sumbangan daripada mana-mana agensi.
Pernyataan Konflik Kepentingan:	Penulis mengisytiharkan bahawa tiada konflik kepentingan berkaitan penerbitan kertas kerja ini. Semua penulis telah menyumbang kepada kajian ini dan telah meluluskan versi akhir manuskrip untuk penyerahan kepada Journal Gae.
Pernyataan Etika:	Kajian ini dijalankan mengikut garis panduan etika penyelidikan yang ditetapkan. Penyertaan dalam kajian ini adalah secara sukarela sepenuhnya, dan semua responden telah memberikan kebenaran termaklum (<i>informed consent</i>) sebelum pengumpulan data. Kerahsiaan dan ketiadaan nama (<i>anonymity</i>) para peserta dipelihara secara ketat sepanjang proses penyelidikan, di mana semua data hanya digunakan bagi tujuan akademik semata-mata. Tiada pengecam peribadi yang dikumpul, dan para peserta dijamin bahawa jawapan mereka tidak akan didedahkan secara individu atau digunakan untuk sebarang tujuan di luar kajian ini.

Rujukan

Akta/Enakmen

Enakmen Pentadbiran Undang-Undang Islam (Negeri Pahang) 1991.

Enakmen Tatacara Mal Mahkamah Syariah (Negeri Pahang) 2002.

Enakmen Undang-Undang Keluarga Islam Negeri Selangor 2003.

Arahan Amalan

Arahan Ketua Hakim Syarie Negeri Pahang Bil. 1 Tahun 2024.

Arahan Ketua Hakim Syarie Negeri Pahang Bil. 2 Tahun 2024.

Temu Bual

Ahmad Syahrizan Dali. (2024, November 28). Cabaran pelaksanaan kaedah FAWiHA di Mahkamah Syariah Pahang [Temu bual bersemuka].

Muhammad Syazwan Karim. (2024, November 28). Cabaran pelaksanaan kaedah FAWiHA di Mahkamah Syariah Pahang [Temu bual bersemuka].

Nurul Nashrah Abdul Halim. (2024, November 28). Cabaran pelaksanaan kaedah FAWiHA di Mahkamah Syariah Pahang [Temu bual bersemuka].

Artikel/Buku

Ali, A., & Buang, S. (2016). Kepimpinan partisipatif dan iklim inovasi dalam organisasi. *Jurnal Pengurusan*.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

Che Maryam, A., & Nursalsabila, S. A. (2022a). The fast-track divorce method used in Selangor Shariah Courts: Achievements and challenges. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 12(12), 456–468. <https://doi.org/10.6007/IJARBSS/v12-i12/15140>

Che Maryam, A., & Nursalsabila, S. A. (2022b). The fast-track divorce method used in Selangor Shariah Courts: Achievements and challenges. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 12(12), 456–468. <https://doi.org/10.6007/IJARBSS/v12-i12/15140>

Cornell Law School. (2025a). Law in action. LII / Legal Information Institute. https://www.law.cornell.edu/wex/law_in_action

Cornell Law School. (2025b). Law in books. LII / Legal Information Institute. https://www.law.cornell.edu/wex/law_in_books

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed.). SAGE Publications.

Hutchinson, T., & Duncan, N. J. (2016). Defining and describing what we do: Doctrinal legal research. *Deakin Law Review*, 17(1), 83–119. https://www.researchgate.net/publication/304034393_Defining_and_Describing_What_We_Do_Doctrinal_Legal_Research

Jabatan Kehakiman Syariah Pahang. (2025a). Kaedah pelaksanaan kaedah FAWiHA. Jabatan Kehakiman Syariah Pahang. <https://jksp.pahang.gov.my/index.php/fawiha-perlaksanaan/>

Jabatan Kehakiman Syariah Pahang. (2025b). Pengenalan projek KIK JKSP (FAWiHA). Jabatan Kehakiman Syariah Pahang. <https://jksp.pahang.gov.my/index.php/fawiha/>

Kamalia, K. (2019). Fast track sebagai salah satu kaedah perceraian kajian di Mahkamah Tinggi Syariah Shah Alam Negeri Selangor (studi kasus di Mahkamah Rendah Syariah Daerah Kuala Selangor).

- Khairul Azran, H. (2025). Proses cerai enam jam ikut hukum syarak—MAIS. BH Online. <https://www.bharian.com.my/berita/nasional/2019/07/583295/proses-cerai-enam-jam-ikut-hukum-syarak-mais>
- Louis, C., Lawrence, M., & Keith, M. (2018). *Research methods in education* (8th ed.). Routledge.
- Mahesh C. Gupta & Lynn H. Boyd. (2008). Theory of constraints: A theory for operations management. *International Journal of Operations & Production Management*, 28(10), 991–1012. <https://doi.org/10.1108/01443570810903122>
- Majlis Agama Islam Selangor. (2025). Penjelasan isu “Kaunter Khas (fast track) Penceraian” di Mahkamah Syariah Selangor—MAIS. <https://www.mais.gov.my/pengumuman-kaunter-khas/>
- McConville, M., & Chui, W. H. (Eds.). (2017). *Research methods for law* (2nd ed.). Edinburgh University Press.
- Noorhasimah Kassim, Dorah Mohamed Darul, & Norfazila Ahmad. (2022). Cabaran pengiklanan digital dari perspektif mahasiswa. *International Conference of Research and Education for Educators (ICREE) 2022*, 18–20. https://www.researchgate.net/publication/387106328_Cabaran_Pengiklanan_Digital_Dari_Perspektif_Mahasiswa
- Nor Ashikin Mohamed, Y., Salwa Ahmad, R., Aspah Aini, I., Muhammad Rohaizad, R., & Intan Sazrina, S. (2022). Challenges and barriers in public services innovations in Malaysia. *STI Policy and Management Journal*, 7(1). <https://doi.org/10.14203/STIPM.2022.326>
- Norasyikin Shaikh Ibrahim & Ahmad Fadzli. (2020). The determinants of public sector innovation in Malaysia: A proposed framework. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 10(9), 849–857. <https://doi.org/10.6007/IJARBSS/v10-i9/7646>
- Norizan, R. (2022). Sistem perceraian fast track yang digunakan di Mahkamah Syariah Negeri Selangor membantu mempercepatkan penyelesaian permohonan cerai. *Jurnal Justisia: Jurnal Ilmu Hukum, Perundang-undangan dan Pranata Sosial*, 7(2), 552–572. <https://doi.org/10.22373/justisia.v7i2.15694>
- Nur Zulfah, M. A. S., & Nurul Husna, J. (2019). Pelaksanaan sistem perceraian fast track: Satu kajian di Jabatan Kehakiman Syariah Negeri Selangor. *11th IRMIC 2024*, 302–321. <http://rmc.kuis.edu.my/irmic/e-proceedings/e-proceeding-irmic-2019/>
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd ed.). Sage Publications.
- Rafferty, A. E., et al. (2013). Organizational change: A review of theory and research in the 2000s. *Journal of Management*.
- Reza Banakar & Max Travers. (2005, November 22). Introduction to theory and method in socio-legal research [SSRN scholarly paper]. <https://papers.ssrn.com/abstract=1511112>
- Rozmi Ismail. (2016). *Metodologi penyelidikan: Teori dan praktis*. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Salter, M., & Julie Mason. (2007). *Writing law dissertations: An introduction and guide to the conduct of legal research*. Pearson Longman.
- Şimşit, Z. T., Günay, N. S., & Vayvay, Ö. (2014). Theory of constraints: A literature review. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 150, 930–936. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.09.104>
- Sunardi Purwanda & Andi Sri Rezky Wulandari. (2023). Socio-legal studies: Methodical implications of legal development in Indonesia. *Al-'Adl*, 16(2), 152–163. <https://doi.org/10.31332/aladl.v16i2.6129>

- Wan Satirah, W. M. S., & Abrar Haider. (2012). Electronic court records management: A case study. *Journal of E-Government Studies and Best Practices*, 2012, 1–11. <https://doi.org/10.5171/2012.925115>
- World Bank. (2016). Court records assessment manual.
- Yazid, Z., & Mat, N. (2018). Meneroka dinamik perhubungan dalam kumpulan projek. *Jurnal Pengurusan*, 54, 155–164.
- Zul-kifli, H., & Nurain Ab, H. (2022). Gerakan ateis dalam kerangka tafsiran Perkara 11(4) Perlembagaan Persekutuan. *Al-Takamul al-Ma'rifi*, 5(1), Article 1. <http://jurnal.usas.edu.my/altakamul/index.php/altakmulfiles/article/view/83>